

HARRIKA VIOLA.

AZON a nyáron anyai nagyapám és Urwald bácsi lehettek több, mint százestendősek. Legalább nekünk, gyerekeknek, a száz a mérhetetlen időt jelentette, azt a tengersokat, aminél már semmi se több sem anyagban, sem időben, sem pénzben, melynek azonban elhatárolt értékét éppen olyan kevésbé foghattuk fel értelmünkkel, mint amilyen érzéketlenek voltunk saját kicsi életünk évszamai iránt. De hogy nagyapám és Urwald bácsi nagyon öregek voltak, vénségüket százzal fejeztük ki, jóllehet, hogy még jóval alul tipegtek a százon. Akárhogy is volt, de mi, gyerekek, olykor megdöbbenve álltunk a végtelen idő e két megérlelt embere előtt, akikkel összezsapott bennünket a sors nagyapám kertjének a lugasai alatt, hová Urwald bácsi is pontosan megérkezett minden délután. Régi selyemsapka volt a fején, fekete lüszterkabátja, fehér porcellánnadrágja, amire nagyon büszke volt, mert állítólag még katonakorából maradt. Hosszúszárú pipája, mintha csak a szakállából nőtt volna ki, akár csak nagyapámnak, mert elveszve a hófehérségben, mint kis hegyi patak tűnt elő újra a mellükön, a szakáll végénél.

Nagyapámnak és Urwald bácsinak nem volt már semmi vagyónuk, fiaik és vejeik széjjelhurcolták, amit egy hosszú életen át összegyűjtöttek. Volt egy kis külön szobájuk, meleg kávéjuk, kaptak sok drága jó szót, simogatást; övéké volt a mi kacagásunk nagyapám lugasában, ahová összegyűltünk délutánonként, ők ketten és mi gyerekek és éltük az élet leggondtalanabb napjait és éreztük azt a drága derűt, mely beragyogta futkározásainkat e két veterán áldott tekintetéből. Igazi barátok lettünk, amit az öregek sokszor meg is pecsételtek kiszólásaikkal:

— Barátom vagy, Sanyi! . . .

— Barátom vagy, Jóska, Pista! . . .

— Várok rád, Eszter — mondogatta kis húgomnak Urwald bácsi helytelen magyarsággal, merthogy Urwald bácsi Voralbergből származott magyar honba, bár elég fiatalon, de a nyelvi nehézségeket sohasem tudta tökéletesen legyűrni — várok rád, Eszter, míg nősz meg! . . . Te leszel a feleségem . . . De már most vagy te a menyasszonyom nekem . . . Adj egy csókot! . . .

Különféle játékok után, melyekben nagyapámék érthetetlen módon hamar elfáradtak, mely miatt sokszor nehezteltünk rájuk, hogy nem igazi barátok, nagyapám és Urwald bácsi kedvenc témájukba,

a bosznia-hercegovinai okkupáció tárgyalásába fogtak és mindennap visszaráncigálták az eseményeket a kései időbe. Nagypámék együtt katonáskodtak és együtt éltek le életüket excessusok nélkül a régi magyar falu romlatlan világában. Templomba is együtt mentek, de a Fecske-utcánál elváltak, mert nagypám a piactér felé vette az útját, ahol a kakasforgós kálomista templom feszült az égnek, Urwald bácsi pedig a kápolna felé tartott, melynek kis harangja édesen csilingelt vasárnapi hívogatóra.

Mi mindennap szájtátva hallgattuk nagypámékat. Pedig mindennap ugyanazokat a történeteket hallottuk, toldozva-foltozva. Ismertük már pontosan Sarajevó utcáit, a törököket, szerbeket, muzulmánokat, az ezred tisztikarát. Harrika Viola, a szépséges dalmát asszony úgy élt már képzeletünkben, mint a világ legszebb nője, szebb a mesék királyasszonyánál, akinek a neve említése mindig bíborba borította nagypámék arcát még most is, az előrehaladott időben. Ilyenkor titokzatosan hunyorgattak nagypámék egymásra :

— Most ne figyeljete ide! — horkant ránk valamelyik.

Aztán összehajoltak, sugdolóztak.

— Emlékszel?... Hatnapi ájncelt kaptam egyszer érte!... De megérte!... Meg bizony!... — mondta titokzatosan nagypám.

— Minthogy nekem is megérte a tizennégy nap «ferseftáristom» — válaszolt büszkén Urwald bácsi.

Nagypámának ilyenkor némi neheztelésféle bukkant fel az arcán. De ez a sötét árnyék mindennap ráült nagypám arcára és sokáig maga elé tűnődött. Aztán megszólalt :

— Engedj meg, barátom, te nem Harrika Viola miatt kaptad a ferseftet... Tévedsz!...

— Nem tévedek... Hiszen még ennivalót is lopatott be hozzám?... Nem emlékszel?...

Nagypám sohasem akart emlékezni. Erre az egyre nem. És szelid harag turkált a lelkében. Viola, Viola!... Pedig mindenre a világon emlékeztek, ami velük történt, még arra is, ami soha meg nem történt, de szolidárisak voltak egymás dolgai iránt, amit kifitogtatott belőlük kései hetykeségük. Harrika Violán azonban mindennap összefenték legénykedő vénségüket.

Nagypám bánatosan hallgatott. Urwald bácsi szidta Vukicsot, az asztalost, aki a megrendelt törökpipát még mindig nem szállította le, amit azon célból csináltattak, hogy a régi boszniai idők emlékére törökmódra pipázzanak együtt délutánonként. Mi is nehezen vártuk már azt a török pipát, hogy megláthassuk, miként lehet két embernek egy pipából szívni.

Nagypám keveset hallott Urwald bácsi zúgolódásából, mert még mindig Harrika Violán járt az esze. Később aztán megszólalt és úgy

sodorta a szót tapintatosan, hogy Urwald bácsinak be kellett ismerni, hogy tévedésben van Violát illetőleg, mert neki ezzel a gyönyörű asszonnyal soha semmi közelebbi kapcsolata nem volt.

— Bizonyára összetéveszted Dalmával, aki legalább is volt olyan szép, mint Viola, ha nem szebb, sőt nekem a csípője állása sokkal jobban tetszett... De ismerd be, hogy Viola kizárólag csak az én ideálom volt...

— Most ne figyeljeteK ide! — szólt reánk közbe-közbe.

Mire este lett, mindig megegyeztek. Urwald bácsi pontosan hazamenetele előtt beismerte, hogy valóban tévedésben volt. Másnap azonban minden előlről kezdődött. Violát Urwald bácsi újlag hírbe hozta saját magával, mire nagyapám elszomorodott, ez idő alatt Urwald bácsi szidta Vukicsot, azután nagyapám ismét előszedte Danieló Dalmát, Iljeovics Lukrécíát, vagy Stefanidesz Flórá, vagy éppen azt, akit nehezen előránthatott emlékezésének mély tengeréből.

— Úgy van, úgy van — mondogatta este Urwald bácsi kiegészítendő. — Úgy is van az!... Iljeovics Lukrécíának udvaroltam... Persze, Lukrécíáért kaptam a ferseftet, most már igazán emlékszem... Nem Violáért...

— Hát szervusz akkor, Frici — mondta örömmel nagyapám egy forró júliusi este. — Holnap gyere korábban, mert Vukics most már biztosan elhozza a törökpipát. Délelőtt volt itt és megesküdött háromszor az üdvösségire, hogy elhozza. Az árát ki is fizettem...

Urwald bácsi felfortyant:

— De micsoda ember ez a Vukics?... Hát én is kifizettem.

Ezen aztán eltűnődtek édes bosszankodással. Pedig a dolog úgy állott, hogy bizony egyikőjük sem fizette még ki Vukicsot, csak úgy emlékeztek, nehezen, halaványan, mint Violára, Dalmára vagy Lukrécíára...

Mi, gyerekek, mintha ünnepnap következett volna, úgy vártuk a holnapot. Megjön a törökpipa!

Vukics úr, az asztalos, csodák-csodája, valóban beállított a pipával. Nagy meggyfagörcsbe vájt pipa volt, két rézsútosan álló szárral. Mi körüláncoltuk a csodát, nagyapámnak a szeme örömben ragyogott. Rögtön siettünk is le a kertbe, a dohányosztát kis Eszter húgom hozta, aki akkor nyáron négyéves volt és Vukics urat mozsdatta, hogy órára nem gondolt a pipaszárat illetőleg. Úgy hitte, hogy a törökpipából neki is lehet majd egy párat szippantani.

És vártuk Urwald bácsit. Nagyapám közben megtömté a pipát és magyarázta, hogy Boszniában többen is körülülnek ilyenfajta pipát, öten-hatan, párnákon, törökülésben, mivelhogy több szára van a pipának. De ezt csak két szárral csináltatták, mert ebből nem szívhat senki más, csak ők ketten, Urwald bácsi meg nagyapám.

— De hol késik már az öreg?... Nézz ki csak, Sanyi fiam, tán éppen most fordult be a sarkon!...

Urwald bácsi nem jött. Forró nyári délután volt akkor, lekókadtt fejjel állottak a tűzpiros mályvák, a nyár érett szaga terjengett szét fullasztóan a kertben. Mi ernyedten könyököltük körül az asztalt, szóttlanul figyeltük nagyapám távolbanézó nagy kék szemeit, melyekben sejtelmes aggodalmak ugráltak. Egyszer csak Urwald bácsi ügyvéd-fia toppant be a kertbe. Gyorsan jött és valamit sűgött nagyapámnak. Nagyapám megrezzent, felállott.

— Majd én segíték — fogta karon az ügyvéd nagyapámat. — Siessűnk! . . . Meg akarja szorítani utoljára a kezét . . .

Nagyapám elment rogyadozó térdekkkel az ügyvéd karján. Mi, gyerekek, értelmetlenül bāmúltunk utánuk. De nemsokára felélénkűlt a jókedv az arcunkon, játszásba kezdtűnk. Nem foghattuk fel, hogy körülöttűnk halálos mély titkok kergetőznek, hogy a halál suhant el mellettűnk, hogy a törökpipa ott az asztalon hiába várja gazdáit.

* * *

— Harrika Viola — mormogta napok multán nagyapám maga elé a törökpipa mellett — talán nem is élt . . . Hidd el nekem, barátom! De ha élt is, akkor is a tied volt . . . Minthogy így engedtelek el a mult este, mikor utoljára fogtunk kezét . . . Lemondtam Violáról a javadra . . .

Ezt a pipaszárnak mondogatta nagyapám, mely rézsűt vele szembe meredt fel a semmibe. Nem űlt mellette és nem szívta senki, de lehet, hogy nagyapám valóban Urwald bácsival beszélgetett . . .

. . . És perzselt a nyár heve; a fákról koraérett sárga levelek és ringlótok bukfenceztek lefelé a letaposott gyepre.

Csurka Péter.